

Poštovani sudionici Znanstvenog skupa *Petar Zrinski i Fran Krsto Frankopan u hrvatskoj i europskoj povijesti (u povodu 350. obljetnice kaznenog postupka)*,

Malo je povijesnih događaja koji su toliko snažno utisnuti u kolektivni identitet hrvatskog naroda kao što je pobuna Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana protiv pogubne politike bečkoga dvora. Njezinim ugušenjem u krvi nije samo surovo obračunato s dva istaknuta pojedinca koji su je vodili, nego su razvlašteni i osuđeni na utrnuće i njihovi plemićki rodovi, rodovi koji su našu prošlost zadužili na vojnom polju, na vodećim pozicijama u javnome životu, u kulturnoj i umjetničkoj sferi.

Upravo je s Akademijom pred 150 godina počelo proučavanje ove važne teme i ona je utkana u prioritete Akademije već u prvom desetogodišnjem razdoblju njena djelovanja. Memorirajući 1871. "dvjestodišnju uspomenu događaja", ondašnji predsjednik Akademije, Franjo Rački, priredio je, a Akademija je dvije godine kasnije objavila kapitalnu zbirku dokumenata o pobuni bana Petra Zrinskog, kneza Frana Krste Frankopana i drugih velikaša, o procesu koji je protiv njih vođen, o diplomatskim odjecima u inozemstvu i mučnom stradanju vođa.

Kao povjesničar vješt u arhivskim istraživanjima, Rački se i sam upustio u potragu za dokumentima u Dvorskom i državnom arhivu u Beču, a za ostale europske arhive angažirao je mlade povjesničare, ali i iskušane Akademijine snage, kao što je bio akademik Šime Ljubić u Veneciji, a nešto kasnije i akademik Baltazar Bogišić u Parizu. Knjiga, objavljena uz izdašnu potporu biskupa Strossmayera, do današnjeg je dana ostala temeljna zbirka izvora za proučavanje ovog važnog razdoblja domovinske povijesti.

I Akademija u cjelini i pojedini njezini članovi, kao i zaposlenici u Akademijinim znanstvenim zavodima nastavljali su i nakon toga proučavati ovu kapitalnu temu hrvatske povijesti, otkrivajući nepoznate dokumente i nudeći nova tumačenja. Na to Akademija može biti itekako ponosna. Pa i ove godine, na 350. obljetnicu strašne pogibije Zrinskog i Frankopana, način na koji se pristupilo obilježavanju u najboljoj je Akademijinoj tradiciji: memorija na taj povijesni trenutak postala je inspiracija za nova promišljanja,

potaknuta su nova istraživanja i ponuđene nove interpretacije o kojima ćemo slušati na ovome skupu.

Ne samo riječi u počast žrtve Zrinskog i Frankopana, nego i djelatno obilježavanje godišnjice ovim skupom pokazuje da Hrvatska Akademija itekako mari za svoju ulogu čuvarice baštine hrvatskog naroda, ali gledajući na tu baštinu kao na živu povijesnu tvar, koja je predmet znanstvenih proučavanja i tumačenja. U njih su uključeni i mnogi sadašnji članovi Akademije, istraživači iz Akademijinih jedinica i drugih vrhunskih znanstvenih ustanova s kojima Akademija surađuje, a posebnu je ulogu u pokretanju novih pravaca istraživanja odigrao profesor Mirjan Damaška, pravnik svjetskoga glasa i uvaženi dopisni član HAZU. Njegovom je zaslugom pokrenut projekt pripreme prvog prijevoda na hrvatski ovog važnog procesnog spisa, čemu je Akademija dala svoju punu podršku.

I na kraju, samo da spomenem 1919. godinu, 28. travnja kad su zaslugom Družbe „Braća hrvatskog zmaja“ ostaci velikaša Zrinskog i Frankopana dovezeni u Zagreb, došli u Akademiju i bili izloženi na drugom katu, kad je Akademija slavila 58. obljetnicu osnutka, da bi zatim u mimohodu, 30. travnja, na dan 248. godišnjice njihove pogibije, bili preneseni u katedralu i tako pokopani. Akademija je u to vrijeme bila pod predsjedništvom Vladimira Mažuranića.

Zahvaljujem.

akademik Velimir Neidhardt,
predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti